

Colette GUEDJOVÁ: MOTÝLÍ BOZK

(Colette Guedj: Baiser-Papillon. Paríž: Jean-Claude LATTES, 1999)

Zuzana Malinovská, Filozofická fakulta PU, malinovska@unipo.sk

Jemnučký záchvev tvojich mihalníc na mojom líci sme volali motýlím bozkom.

V to ráno, keď si mala nehodu, som na univerzite v Jeruzaleme prednášala o poézii. Práve som hovorila o Robertovi Desnosovi, francúzskom básnikovi, ktorý sa narodil v Paríži, ako som povedala na úvod, a zomrel ako štyridsaťštyriročný v koncentračnom tábore v bývalom Československu.

Ten deň si viem dokonale vybaviť: keď sa okolo deviatej ráno rozozvučali sirény a vyzvali obyvateľstvo, ako každý rok v rovnakom čase, aby si minútu ticha pripomenulo holokaust, bolo vo Francúzsku už desať. Pred hodinou si mala nehodu. A kým som sa ja inštinktívne postavila na pamiatku tisícok ľudí, ktorých spojila smrť, teba ukladali na nemocničné lôžko, na ktorom uzrela svetlo sveta tvoja smrť. Bolo to v nemocnici svätého Rocha s parkom, ktorý som si – aká zvláštna zhoda okolností – pred niekoľkými rokmi odfotovala. Spomínam si, ako ma fascinovala bezhlasá krása niekdajšej kláštornej záhrady, učopená za múrmi ukrývajúcimi toľko bolesti. Previezli ťa tam, len čo ťa pozbierali z vozovky, rovno z úrazovky, kde triedia zrno od plevelu, tam do oázy pokoja, kde sa kopí všetka bieda sveta. Priviezli ťa zranenú no živú. A naordinovali ti smrť. Pomalú smrť, smrť, čo si dala na čas. Podali ti nakazenú krv od človeka, možno i viacerých, ktorú pozbierali vo väznici. A kým sa čakalo vraj na život zachraňujúce vrecúško s krvou, moja mama pobiehala po nemocnici ako zmyslov zbavená a vykrikovala: „Len aby si nepomýlili krvnú skupinu!“ Nie, krvnú skupinu si nezmýlili. Ibaže krv bola zlá. Bola to nakazená krv a napumpovali ti ju priamo do žíl, aby sa zbavili zásob.

(....)

Kto by bol povedal, že výraz „robiť si zlú krv“, ktorý som toľkokrát počula nielen ako dieťa, ale aj neskôr a ktorý sa v Alžírsku používal namiesto zvratu „robiť si starosti“, práve ty naplníš obsahom. Kto by bol predvídal, že svojsky upresníš jeho význam, keď neskôr porušíš zákony klanu vydané matriarchátom a obrátiš ich proti sebe. „Nechci, aby som si kvôli tebe musela robiť zlú krv“, vravievala moja mama, ktorá sa - ako správna židovská mama – tou vetou oháňala pre každú maličkosť v tajnom presvedčení, že jej nebudeme robiť zle. V tej vete bolo všetko: hrozba i obrana, prosba i vydieranie. Bola to moderná verzia dialógu matky s dcérou, ktoré sa umárajú pre akýsi starodávny pocit viny, podobne ako istá historika, ktorú si mi pripomenula. Červenám sa zakaždým, keď si na ňu spomeniem: „Pamätáš sa mami, keď som raz strávila noc mimo domu a ráno o piatej som sa vracala? Zbadala som ťa, ako ma celá prestrašená vyčkávaš v župane na chodníku. Hanbila som sa pred priateľom. Privítala si ma slovami ako šľahnutie: „ďakujem ti pekne, Muriel.“ Napodobnila si pritom tón môjho hlasu s dôrazom na prvej slabike, ktorý však vyjadroval skôr úľavu ako nesúhlas. Spomínam si len na to, že som ťa zazrela vystupovať z auta, moje ranné vtáča, spomínam na tvoju rozžiarenú tvár, čo v grotesknej situácii náhle ztuhla od prekvapenia a hanby. Keby ťa nebol pohľad na mňa vydesil, mohla si sa poriadne zasmiať.

Čo ťa prinútilo porušiť zákaz umrieť? Prečo si sa zachovala tak absurdne nezdvorilo? Ved' deti nesmú odísť pred dospelými, najmä ak ide o takú dôležitú vec ako je smrť! Nevystříhala som ťa vari, nehrozila ti v duchu slovami: „Ak zomrieš, zabijem ťa?!“

(...)

Nehoda... zvláštny eufemizmus na označenie udalosti, ktorá ťa doživotne poznačila a potom dorazila. Ak mám veriť slovníku, tomu pomníku múdrosti, čo nám objasňuje význam slov a nedovolí spochybníť ich pravdivosť, slovo *nehoda* možno chápať najmenej troma spôsobmi: najprv ako „náhodnú, nepredvídateľnú, nepodstatnú udalosť“, potom ako „neprijemnú, nešťastnú udalosť“ a napokon ako „udalosť vyvolávajúcu škodu, nebezpečenstvo (zranenie, smrť)“, dozvedám sa, pričom si všímam zátvorku.

Darmo pátram, v tvojom prípade nenachádzam nič, čo by zodpovedalo slovníkovým definíciám a - v rozpore s logikou jazyka - odmietam priradiť k slovu prípad ideu výnimočnosti. Veď tvoj takzvaný *prípad*, ojedinelý, ako vyplýva z definície, síce nezabráni zemeguli ďalej sa krútiť, ale svojou škandalóznosťou naruší vo vesmíre niečo podstatné. Tvoja nehoda nie je ani náhodná ani nepredvídateľná, hoci zatiaľ to môžem iba v zúfalstve vykrikovať, lebo nemám nijaké dôkazy. Je podstatná, otriasla chodom vecí, zmenila ich smerovanie. Nie je ani neprijemná ani nešťastná: je tragická. Nespôsobila škodu vyčísliteľných rozmerov; má črty absolútnej katastrofy.

Keďže knihy nám ponúkajú významy, ktoré život nezriedka odmieta potvrdiť, ba niekedy ich priam vyvracia, musíme sami odhaliť zmysel udalosti, ktorá v spleteni náhod, v divočine uzlov, v zložitých zákrutách ciest viedla k jedinej sekunde nepozornosti, čo zmenila tvoj život. Nechcem hovoriť o tom, čo ťa zrazilo z motorky, keď si mala pokračovať rovno: tu možno hovoriť o náhode. Uvedomujem si však zároveň diabolskú presnosť, ktorá priviedla do tvojej cesty, doslova v tej istej sekunde, obludnú mašinu, a tá ťa rozdrvila. Chcem hovoriť o tom, čo bolo neuveriteľne krutejšie: zasiahlo do náhodnej udalosti a zmenilo jej smer. A tak sa stalo, že miesto toho, aby si okamžite zomrela pri autonehode, požila si si ešte osem rokov a až tak si ťa smrť, zakuklená v tebe, zobrala. Presne ako toho odsúdenca na smrť kdesi na barbarskom americkom vidieku, už si nespomínam kde, čo ho tesne pred popravou priviedli k životu. Samozrejme, od toho okamihu bola každá prežitá chvíľočka akoby vytrhnutím z pazúrov smrti, veď v takýto odklad sme vôbec nedúfali. Samozrejme, že som dennodenne ďakovala nebesám, či skôr tebe, že ma obdarúvaš svojou prítomnosťou, navzdory všetkému a všetkým. No veľmi rýchlo som samu seba utvrdila v presvedčení, že toľká vďačnosť je zbytočná... Tak veľmi si chcela žiť a bolo celkom prirodzené, že žiješ. Lež aký má zmysel spoľčiť sa so smrťou, žiť s ňou v nechutnej promiskuite, skúšať ju dobehnúť v hre na schovávačku, až kým nepovie definitívne : „Táák a ďalej sa nehrám!?“.

Ibaže tie slová si vyslovila ty!

Preložila Zuzana Malinovská

(preklad ukážok uverejňujeme s láskavým súhlasom autorky a vydavateľstva)

„Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu *Vybudovanie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“